

Correctievoorschrift VMBO-GL en TL

2018

tijdvak 1

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

- De vakinhoudelijke argumenten waarvan sprake is in de algemene regel 3.3 moeten voor het vak geschiedenis en staatsinrichting afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijk verantwoorde publicaties.
- Indien in een antwoord 'voorbeeld van een juist antwoord' staat, bevat het antwoord **voorbeelden** van juiste antwoorden. Het is **geen** opsomming van alle denkbare juiste antwoorden.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

---

1 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de demonstraties (uiteindelijk) geleid hebben tot de (nieuwe) Grondwet (van 1848)/geleid hebben tot het inperken van de macht van de koning / dat de koning en de gegoede burgerij bang werden en bereid waren meer rechten en vrijheid toe te kennen aan de (iets) lagere burgerij.

2 B

3 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Een Tweede Kamerlid heeft de wetgevende macht 1
- Deze machten zouden gescheiden moeten zijn om te voorkomen dat één persoon misbruik maakt van zijn positie (belangenverstrengeling) / te veel macht krijgt (of een voorbeeld daarvan) / zijn eigen regels bepaalt 1

Opmerking

Het tweede antwoord moet inhoudelijk over de scheiding der machten gaan of een voorbeeld daarvan geven.

4 B

Vraag	Antwoord	Scores
5	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbetering van de werkomstandigheden door het Kinderwetje, omdat het Kinderwetje verbood dat kinderen jonger dan twaalf jaar werkten (in de fabriek) 1 • Niet genoeg verbetering volgens sommigen, omdat (één van de volgende): 1 <ul style="list-style-type: none"> – het Kinderwetje kinderen ouder dan twaalf jaar niet beschermde. – de wet niet gold voor arbeid op het land/in het huishouden/in de huisnijverheid. – de wet niet gecontroleerd werd / er geen arbeidsinspectie bestond. – er geen compensatie kwam voor de ouders (hun kinderen moesten naar school/mochten niet werken) / de lonen te laag waren. 	
6	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het socialisme opkwam voor emancipatie/gelijkheid van de arbeiders / de (werk)omstandigheden van arbeiders wilde verbeteren / de positie van arbeiders (wettelijk) wilde beschermen 1 • in de bron staat dat er lange werkdagen waren / er sprake was van kinderarbeid 1 	
7	C	
8	<p>maximumscore 1</p> <p>het liberalisme / de liberale stroming</p>	
9	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (toegang tot goedkope) grondstoffen 1 • (een grotere) afzetmarkt 1 	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

De **arbeiders** kunnen het meest tevreden zijn, want (één van de volgende):

- ze wonnen de strijd voor algemeen kiesrecht.
- ze hadden een sterke organisatiegraad (bijvoorbeeld door middel van een politieke partij/organisatie, media, verenigingen, enzovoort).

of

De **confessionelen** kunnen het meest tevreden zijn, want (één van de volgende):

- ze wonnen de schoolstrijd / de financiële gelijkstelling van confessionele scholen werd gerealiseerd.
- ze hadden een sterke organisatiegraad (bijvoorbeeld door middel van een politieke partij/organisatie, media, verenigingen, enzovoort).

of

De **vrouwen** kunnen het meest tevreden zijn, want (één van de volgende):

- ze wonnen de strijd voor (algemeen) vrouwenkiesrecht.
- ze kregen het recht op toegang tot allerlei vormen van onderwijs.

Opmerking

Alleen als na een keuze een juist, bijpassend argument volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

Door de tijd heen

---

11 maximumscore 2

Eerst 1, daarna 4, vervolgens 3 en ten slotte 2.

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

---

12 maximumscore 2

•	bericht 2	1
•	bericht 4	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De prentbriefkaart is uit 1916, want (één van de volgende):

- Rusland is (nog) lid van het bondgenootschap (en na 1917 niet meer).
- De Verenigde Staten zijn (nog) geen lid van het bondgenootschap (en na 1917 wel).

Opmerking

Alleen als na een juiste keuze een juiste verklaring volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

14 maximumscore 1

de Dodendraad

Het Interbellum (1918-1939)

---

15 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De politieke stroming is: socialisme / communisme 1
- De stroming die de aanslag pleegt, krijgt de schuld van het verlies van de Eerste Wereldoorlog/de wapenstilstand (die geleid heeft tot de overgave van Duitsland) / van het in de steek laten van de Duitse soldaten/het Duitse leger (omdat deze stroming verantwoordelijk wordt gehouden voor de revolutie/onrust in Duitsland aan het eind van de Eerste Wereldoorlog/het ondertekenen van de Vrede van Versailles) 1

16 maximumscore 2

nummer 4, 5 en 7

- indien drie antwoorden juist 2
- indien twee antwoorden juist 1
- indien minder dan twee antwoorden juist 0

17 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- terreur
- zuiveringen
- vervolging van (politieke) tegenstanders
- strafkampen
- showprocessen
- dictatuur / geen rechtsstaat
- totalitair

Opmerking

Alleen als er twee juiste antwoorden zijn gegeven, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
18	A	
19	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De meest betrouwbare informatie: bron 3, want het boek over het leven van Hitler is gebaseerd op een diversiteit aan (primaire) bronnen / de historicus is geen belanghebbende / het boek is wetenschappelijk verantwoord • Minder betrouwbare informatie (één van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – bron 1, want de dagboekschrijfster baseert zich op diverse geruchten / gebruikt secundaire/niet-betrouwbare bronnen / was ten tijde van de moord in Berlijn/niet in München. – bron 2, want de krant baseert zich op partijdige/officialle bronnen van de nazi-overheid / vrijheid van drukpers was er niet in die tijd / de krant bericht niet objectief/is voor Hitler/tegen de SA-leider. <p><i>Opmerking</i> <i>Alleen als bij het eerste antwoord na bron 3 een juist argument volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.</i> <i>Alleen als bij het tweede antwoord na bron 1 of 2 een juist, bijpassend argument volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.</i></p>	<p>1</p> <p>1</p>
20	<p>maximumscore 1</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om de mislukte staatsgreep van Hitler/de NSDAP (in München in 1923).</p>	
21	<p>maximumscore 1</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat Hitler/de NSDAP na 1933 aan de macht gekomen is / dat de postzegel op een positieve manier het gedachtegoed van Hitler/de NSDAP weergeeft (en dat zou vóór 1933 niet gekund hebben).</p>	
22	<p>maximumscore 2</p> <p>Bij land 1 hoort a (= constitutionele monarchie). Bij land 2 hoort d (= extreem rechtse dictatuur). Bij land 3 hoort c (= extreem linkse dictatuur).</p> <p>indien drie antwoorden juist indien twee antwoorden juist indien minder dan twee antwoorden juist</p>	<p>2</p> <p>1</p> <p>0</p>
23	C	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De Kristallnacht was mede een gevolg van antisemitisme en rassenwetten, want Jodenhaat/**antisemitisme** kwam onder een groot deel van de Duitse bevolking voor. Deze Jodenhaat werd in wetten vastgelegd door de invoering (in 1935) van **rassenwetten**, waardoor Joden geen burgerrechten meer hadden.

Opmerking

Als beide begrippen in een juiste onderlinge samenhang en betekenis worden gebruikt, worden 2 scorepunten toegekend.

Als de betekenis van beide begrippen juist wordt weergegeven, maar zonder onderlinge samenhang en betekenis, wordt 1 scorepunt toegekend.

25 maximumscore 2

nummer 4, 5 en 6

indien drie antwoorden juist	2
indien twee antwoorden juist	1
indien minder dan twee antwoorden juist	0

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

---

26 D

27 maximumscore 2

Eerst 1, daarna 3, vervolgens 5, dan 2 en ten slotte 4.

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De bestemming was: een vernietigingskamp/concentratiekamp (bijvoorbeeld Auschwitz of Sobibor) 1
- Voorbeelden dat de situatie nog erger zou worden (twee van de volgende): 1
  - Hij zou vernemen dat mensen werden/zijn familie werd vergast.
  - Hij zou dwangarbeid moeten verrichten/onder zware omstandigheden moeten werken.
  - Er vonden (zware) mishandelingen plaats.
  - Er moest in het kamp gewerkt en geleefd worden onder zware omstandigheden.

Opmerking

Alleen na het noemen van twee juiste voorbeelden wordt het tweede scorepunt toegekend.

29 maximumscore 2

Bij situatie 1 hoort begrip a (= aanpassing).

Bij situatie 2 hoort begrip e (= tewerkstelling).

Bij situatie 3 hoort begrip c (= gelijkschakeling).

Bij situatie 4 hoort begrip b (= collaboratie).

Bij situatie 5 hoort begrip f (= verzet).

- indien vijf antwoorden juist 2
- indien vier of drie antwoorden juist 1
- indien minder dan drie antwoorden juist 0

30 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het doel van de Slag om Arnhem was de verovering van de brug (over de Nederrijn) / om via de brug (over de Nederrijn bij Arnhem) Duitsland binnen te trekken, 1
- terwijl op de foto zichtbaar is dat de brug (over de Nederrijn) is vernietigd / dat de brug toegankelijk/onbeschadigd moest zijn om het doel te bereiken 1

31 B

Europa en de wereld (1945-1989)

---

32 D

33 B

Vraag	Antwoord	Scores
34	B	
35	C	
36	C	
37	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> De Muur werd gebouwd, omdat (te) veel Oost-Duitsers naar het Westen/West-Berlijn vluchtten / om de DDR te beschermen tegen leegloop 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De westerse landen grepen niet in, want de bouw (van de Muur) vond plaats in de invloedssfeer van de Sovjet-Unie/op het grondgebied van de DDR / want ze wilden geen oorlog riskeren / want de rechten van West-Berlijners werden niet (ernstig genoeg) geschonden 	1
38	maximumscore 2	
	Voorbeelden van juiste antwoorden zijn (twee van de volgende):	
	– aanpassing van de abortuswet / de vrouw beslist / baas in eigen buik	
	– de pil in het ziekenfonds	
	– economische zelfstandigheid/deelname van vrouwen aan betaalde arbeid	
	– gelijke beloning voor hetzelfde werk	
	– herverdeling van huishoudelijke taken/zorgverantwoordelijkheden	
	– deelname van meer vrouwen aan het hoger onderwijs	
	– deelname van meer vrouwen in openbaar bestuur en politiek	
	– erkenning eigen seksualiteit/seksuele vrijheid	
	per juist antwoord	1

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

---

39 maximumscore 2

Bij uitspraak 1 past d (= het poldermodel).

Bij uitspraak 2 past e (= de verzorgingsstaat).

Bij uitspraak 3 past c (= de nationale identiteit).

Bij uitspraak 4 past b (= de multiculturele samenleving).

indien vier antwoorden juist

2

indien drie antwoorden juist

1

indien minder dan drie antwoorden juist

0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

40 maximumscore 1

Nederland moet **wel** lid van de EU blijven, omdat (voorbeeld van een juist argument):

- Nederland een handelsland is / economisch afhankelijk is van de andere EU-landen.
- de EU Nederland veel economisch/financieel voordeel heeft opgeleverd.

of

Nederland moet **geen** lid van de EU blijven, omdat (voorbeeld van een juist argument):

- Nederland ook handel kan drijven/winst kan maken zonder lid te zijn van de EU / de EU Nederland geld kost.
- er dan meer economische vrijheid is / er minder economische regels zijn waar Nederland zich aan hoeft te houden.

Opmerking

Alleen als na een keuze een juist, bijpassend argument volgt, wordt 1 scorepunt toegekend.

41 C

Door de tijd heen

42 maximumscore 2

Voorbeelden van historische gebeurtenissen die leidden tot optimisme en een verklaring daarvoor zijn (één van de volgende combinaties):

- De invoering van het Marshallplan 1
- want hierdoor kon de economie van (West-)Europa weer groeien (nadat de economie in Europa door de Tweede Wereldoorlog was verzwakt) 1

of

- De oprichting van de EGKS/(E)EG/EU/komst van de euro 1
- want hierdoor ontstond (Europese) samenwerking/was er minder ruimte voor onderlinge vijandigheden / is er al meer dan 70 jaar onderling geen oorlog meer geweest 1

of

- De val van de Muur/de Duitse eenwording/het uiteenvallen van de Sovjet-Unie 1
- want hierdoor kwam er een einde aan de Koude Oorlog/aan de dreiging van een kernwapenoorlog 1

of

- Het sluiten van ontwapeningsverdragen 1
- want hierdoor kwam er ontspanning tussen het Oosten en het Westen 1

Opmerking

Alleen als na een juiste historische gebeurtenis een juiste, bijpassende verklaring volgt, mag het tweede scorepunt worden toegekend.

43 maximumscore 2

Eerst 5, daarna 4, vervolgens 1, dan 3 en ten slotte 2.

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 23 mei. Meteen aansluitend op deze datum start Cito met de analyse van de examens.

Ook na 23 mei kunt u nog tot en met 12 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in de webbased versie van Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

De internetbronnen zijn voor het laatst geraadpleegd op 12 juni 2017.

bron 1	naar: D. Hermans en D. Hooghiemstra, Voor de troon wordt men niet ongestraft geboren, Amsterdam 2010, pag. 241
bron 2	naar: http://www.ijzereneww.nl/stoom/het-zware-arbeidersleven
bron 3	naar: https://www.denederlandsegrondwet.nl
bron 4	naar: Tilburgsche Courant, 1 augustus 1914
bron 5	naar: http://i.ebayimg.com/images/g/l~IAAOSwgQ9Vy3wl/s-l1600.jpg
bron 6	naar: Tilburgsche Courant, 12 oktober 1916
bron 7	https://www.dhm.de/lemo/bestand/objekt/pli16837
bron 8	naar: https://nl.wikipedia.org/wiki/Grote_Zuivering
bron 9	naar: https://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/5527/hier-spreekt-moskou.html
bron 10	http://www.magbuzz.de/9-november-1923.html
bron 11	eigen beheer Cito / CvTE
bron 12	http://geheugenvannederland.nl/?/nl/items/NAGO02:IISG-30051000311446
bron 13	naar: Völkische Beobachter, 20 april 1939

- bron 14 foto 1: <http://www.sjlg.nl/mavo/files/ned-kanon-1939--1600x1200-.jpg>
foto 2: <http://www.geschiedenisbeleven.nl/bombardement-rotterdam-oorlogsdaad-misdaad/>
foto 3: http://www.historien.nl/wp-content/uploads/2013/05/Duitse_parachutisten_landen_in_Nederland_op_10_mei_1940b.jpg
foto 4: <http://www.isgeschiedenis.nl/wp-content/uploads/2013/12/Wilhelmina-Radio-Oranje.jpg>
foto 5: <http://www.metronieuws.nl/rotterdam/2015/05/de-aanval-op-rotterdam-van-dag-tot-dag>
- bron 15 naar: K. Huisman, De twintigste eeuw in meer dan 100 verhalen, Amsterdam z.j., pag. 202-205
- bron 16 http://www.pegasusarchive.org/arnhem/Photos1/Pic_BridgeBombed_2.htm
- bron 17 naar: Dagblad Amigoe di Curaçao, 7 mei 1945
- bron 18 naar: Trouw, 30 november 1995
- bron 19 naar: www.oecd.org/general/themarshallplanspeechatharvarduniversity5june1947.htm
- bron 20 <http://www.geheugenvannederland.nl/?nl/items/RA01:30051001478905>
- bron 21 naar: A.J.P. Taylor, Standaardgeschiedenis van de 20e eeuw. Foto's, feiten en figuren, deel 6, 1951 tot 1965, Antwerpen 1969, pag. 84
- bron 22 naar: de Telegraaf, 25 januari 1970
- bron 23 naar: Pim Fortuyn, A hell of a job. De verzamelde columnns, Rotterdam 2002, pag. 17-18, 22-24, 32-33 en 84
- bron 24 naar: <http://www.volkskrant.nl/opinie/laat-middels-referenda-de-volkswil-spreken~a4179194/>
- bron 25 omschrijving 1: <http://theses.ubn.ru.nl/bitstream/handle/123456789/3132/Habets,%20G.W.M.%2015-08-2016.pdf?sequence=1>
omschrijving 2: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:-LUbNidnkc0J:www.omroepbrabant.nl/%3Fnews/124026632/Koningin%2BBeatrix%2Bop%2Bbezoek%2Bin%2BOeffelt.aspx+%&cd=3&hl=nl&ct=clnk&gl=nl>
omschrijving 3: <http://www.isgeschiedenis.nl/nieuws/voetbal-oorlog/>
omschrijving 4: http://www.detrouwehonden.nl/?page_id=462
omschrijving 5: http://www.detrouwehonden.nl/?page_id=179